

TOETSING EN TOETSGESTUURD LEREN

STAND VAN ZAKEN DIGITAAL TOETSEN

EEN INVENTARISATIE

SURF

Het SURF-programma Toetsing en Toetsgestuurd Leren initieert en ondersteunt subsidieprojecten, uitgevoerd door instellingen voor hoger onderwijs. In het kader van dit programma, dat een looptijd heeft van vier jaar, bracht ResearchNed in opdracht van SURF de stand van zaken van het feitelijk gebruik, huidig beleid en faciliteiten van digitaal toetsen in het hoger onderwijs in kaart. Dit is een samenvatting van deze inventarisatie, met aan het slot de belangrijkste conclusies. De bevindingen zullen een rol spelen bij de vormgeving van een expertisenetwerk rondom digitaal toetsen. Ook vormen ze input voor onderzoek naar de mogelijkheden om te komen tot een gezamenlijke toetsinfrastructuur: het technisch en organisatorisch ondersteunen van instellingsoverschrijdend digitaal toetsen.

Opbouw onderzoek

Voor de inventarisatie van de stand van zaken van digitale toetsing is per instelling de SURF-contactpersoon voor ICT en onderwijs¹ geënquêteerd. Tegelijkertijd werd een vragenlijst uitgezet bij de opleidingsmanagers van de opleidingen. De enquête onder de contactpersonen is in ongeveer de helft van de instellingen ingevuld. De enquête onder opleidingen geeft een beeld van de situatie bij in totaal 124 opleidingen (64 in het hbo en 60 in het wo). Tezamen geven de resultaten van beide enquêtes op hoofdlijnen een consistent beeld. Op afzonderlijke onderdelen en thema's van het onderzoek past het voorbehoud dat de beide enquêtes vanwege de lage aantallen respondenten geen representatief of exact beeld van de werkelijkheid hoeven weer te geven.

De hoofdpunten van het onderzoek zijn op drie onderdelen samen te vatten:

1. Het gebruik van digitaal toetsen, waarbij vooral het onderscheid tussen summatieve en formatieve toetsen interessant is;
2. Het gebruik van de administratieve functies in digitale toetspakketten, zoals rapportagetools;
3. De stand van zaken rondom beleid, faciliteiten en ondersteuning bij digitaal toetsen.

Gebruik van digitaal toetsen

De inventarisatie laat zien dat bij de meeste hogescholen en universiteiten ervaring is met digitaal toetsen, maar dat dit vaak een deel (in totaal ongeveer de helft) van de opleidingen betreft en binnen die opleidingen doorgaans een (klein) deel van de docenten. Binnen die opleidingen gaat het bovendien vaak om slechts een klein deel van de cursussen of opleidingsonderdelen en een klein deel van het totaal aantal toetsen. In het hbo betreft het vaker een groter deel van de opleidingsonderdelen en van de docenten dan in het wo. Dit beeld is te zien bij zowel de benutting van digitale summatieve als formatieve toetsen (een belangrijk onderscheid tussen enerzijds formele tentamens - summatieve toetsen, die bijdragen aan de beoordeling - en anderzijds toetsen die het leren ondersteunen of informatie geven over de vorderingen - formatieve toetsen zoals oefentoetsen, voortgangstoetsen, testen, opsporen deficiënties en dergelijke -).

Onderscheiden naar vormen van digitaal toetsen valt op dat in het hbo digitale formatieve en summatieve toetsen in vergelijkbare mate worden ingezet. In het wo is het gebruik van formatieve toetsen vergelijkbaar met dat in het hbo, maar worden

¹Elke bij SURF aangesloten instelling heeft als aanspreekpunt een of enkele vaste SURF-contactpersonen. Een SURF-contactpersoon brengt de beleidsspeerpunten en prioriteiten van de instelling die hij of zij vertegenwoordigt in en vervult een belangrijke rol bij het verspreiden van SURF-informatie.

digitale summatieve toetsen veel minder ingezet. In het wo rapporteert slechts één op de vijf opleidingen - tegenover de helft in de het hbo - dat gewerkt wordt met digitale tentamens en dan vrijwel altijd op kleine schaal. In het wo lijken digitale tentamens op veel plekken nog echt het werk van enkelingen en pioniers en kan het beeld worden bepaald door bepaalde opleidingen/sectoren - zoals de sector Gezondheid - waar wel gebruik wordt gemaakt van digitaal toetsen.

Het gebruik van digitale adaptieve toetsen (waarbij het niveau van de vragen wordt afgestemd op het vaardigheidsniveau van de student) is schaars in het hoger onderwijs. Een kleine minderheid van de opleidingen die gebruikmaakt van digitaal toetsen, past ook adaptieve toetsen toe.

Al met al kan van slechts een klein deel van de ho-instellingen, alleen enkele hogescholen, gezegd worden dat digitaal toetsen op behoorlijke schaal gebruikelijk is. Er zijn duidelijk grote verschillen in de mate van gebruik van digitaal toetsen. Daarbij lijkt het hbo als geheel een lichte voorsprong te hebben op het wo. De achterstand zit in het wo vooral bij het gebruik van digitaal toetsen bij tentamens. De variatie tussen instellingen binnen het hbo of binnen het wo is echter veel groter dan tussen het hbo en wo als geheel. Ook in het hbo zijn er instellingen en opleidingen die nauwelijks tot geen ervaring hebben met digitaal toetsen.

Administratieve functies

De rapportagetools in toetspakketten worden vooral benut als er sprake is van summatief toetsen. Bij formatief toetsen worden rapportagetools duidelijk minder gebruikt. Een automatische koppeling van toetsresultaten naar de studentenadministratie komt nog niet of nauwelijks voor. Toets- of itemanalyse, waarbij geanalyseerd wordt hoe onderscheidend vragen zijn voor het vaardigheidsniveau van studenten, wordt regelmatig ingezet in het hoger onderwijs bij tentamens. Dat gebeurt vooral bij meerkeuzevragen en minder bij tentamens met open vragen.

Beleid, faciliteiten en ondersteuning

Een belangrijke vaststelling is, dat een grote groep respondenten vindt dat de taken, rollen en verantwoordelijkheden rondom digitaal toetsen onvoldoende helder zijn verdeeld, onvoldoende helder zijn beschreven en niet duidelijk zijn bij betrokkenen. Binnen de opleidingen vindt bijna de helft van de wo-respondenten en circa een derde deel van de hbo-respondenten dat. Van de contactpersonen ICT en onderwijs is ongeveer een derde deel - zowel in het wo als het hbo - negatief over de verdeling, beschrijving en duidelijkheid van rollen, taken en verantwoordelijkheden.

Faciliteiten voor digitaal toetsen zijn niet in alle instellingen beschikbaar. Grote, geschikte zalen voor digitaal toetsen ontbreken veelal. In bijna alle instellingen zijn weliswaar vormen van ondersteuning van docenten bij het gebruik van digitaal toetsen aanwezig, maar belangrijke afzonderlijke ondersteuningsvormen (scholing/training, centrale technische of onderwijskundige ondersteuning) zijn elk in slechts ongeveer de helft van de instellingen of elk voor maar de helft van de opleidingen beschikbaar. Communityvorming blijft daar nog bij achter.

Bij digitale tentamens wordt meestal, zo blijkt uit het onderzoek, geen gebruik gemaakt van eigen ICT-middelen/apparatuur van de studenten. Bij digitaal formatief toetsen is het gebruikelijker dat de eigen ICT-middelen van de studenten (ook) benut worden.

Itembanken

In het hbo maken de meeste opleidingen die ervaring hebben met digitaal toetsen gebruik van itembanken, in het wo gebeurt dit wat minder vaak. Door docenten zelf ontwikkelde itembanken, al dan niet in samenwerking met andere opleidingen,

komen duidelijk het vaakst voor. Itembanken van uitgeverijen worden zowel in het hbo als het wo door ongeveer een op de acht opleidingen gebruikt. De itembanken worden niet alleen gebruikt voor digitale toetsen, maar ongeveer net zo vaak voor papieren tentamens.

Beleid

Het beleid rondom digitaal toetsen, zeker met betrekking tot beveiliging en fraude, is in de meeste instellingen vastgelegd. Wel valt op dat het beleid erg verschillend is vastgelegd in veel verschillende type documenten (OER's, ICTO-plannen, beleidsplannen) en op verschillende niveaus (instelling, faculteit/domein, opleiding), grosso modo even vaak op centraal niveau als op lager niveau binnen instellingen. Mogelijk hangt de wijze van vastleggen van beleid samen met onduidelijkheden over de rollen taakverdeling rondom digitaal toetsen.

Belangrijkste conclusies

In het onderwijs is het gebruik van ICT-middelen diep doorgedrongen, waarbij ICT wordt gebruikt voor de ondersteuning van het onderwijsproces en met name voor zelfstandig leren. Het toetsen van kennis en inzicht gebeurt daarentegen in veel gevallen nog met schriftelijke toetsen of via op papier of mondeling verstrekte opdrachten. Het gebruik van ICT bij toetsen lijkt minder ver ingeburgerd dan het overig gebruik van ICT in het onderwijs en minder ver dan de mogelijkheden reiken.

De belangrijkste conclusie van de inventarisatie van de stand van zaken van digitale toetsing luidt dat de meeste instellingen ervaring hebben met deze vorm van toetsen. Die ervaring is echter beperkt en de verschillen tussen instellingen zijn groot. Gemiddeld wordt bij de helft van de opleidingen, binnen die opleidingen bij een (klein) deel van de docenten, bij een klein deel van de cursussen of opleidingsonderdelen en bij een klein deel van het totaal aantal toetsen gebruikgemaakt van digitale toetsing. Dit beeld is te zien bij zowel de benutting van digitale summatieve als formatieve toetsen. Het hbo als geheel lijkt een lichte voorsprong te hebben op het wo. Dat zit hem vooral in de geringere inzet van digitale summatieve toetsen bij de universitaire opleidingen.

Wat het gebruik van de administratieve functies betreft, werd geconstateerd dat een automatische koppeling van toetsresultaten naar de studentenadministratie nog niet of nauwelijks voorkomt. De rapportagetools in toetspakketten worden vooral benut als er sprake is van summatief toetsen. Itembanken worden vooral gebruikt door hbo-opleidingen die ervaring hebben met digitaal toetsen.

Tot slot is een groot deel van de respondenten van mening dat, ondanks het feit dat er wel beleid rondom digitaal toetsen is vastgelegd, de taken, rollen en verantwoordelijkheden op dit gebied onvoldoende helder zijn verdeeld, onvoldoende helder zijn beschreven en niet duidelijk zijn bij betrokkenen. Bovendien zijn de faciliteiten onvoldoende.

COLOFON

Samenvatting onderzoek ResearchNed 'Digitaal toetsen hoger onderwijs: Een beeld van de stand van zaken'

Redactie: Brigitte Bloem (Blij dat ik schrijf)

Ontwerp: Vrije Stijl, Utrecht

Datum: 2013

In opdracht van SURF

Contact:

Graadt van Roggenweg 340
Postbus 2290
3500 GG Utrecht

T +31 (0)30 234 66 00

F +31 (0)30 233 29 60

info@surf.nl

www.surf.nl

Deze publicatie verschijnt onder de licentie
Creative Commons Naamsvermelding 3.0 Nederland.
www.creativecommons.org/licenses/by/3.0/nl